

**RAQAMLI GRAFIKA VA AN'ANAVIY GRAFIKA INTEGRATSIYASI
ASOSIDA TALABALARNING KASBIY IJODKORLIGINI
RIVOJLANTIRISH METODIKASI**

Mahmudova Nafosat

Namangan Davlat Pedagogika instituti Tasviriy san'at mutaxassisligi 2-kurs
magistranti

Annotatsiya: Ushbu maqolada raqamli grafika va an'anaviy grafika integratsiyasi asosida talabalarning kasbiy ijodkorligini rivojlantirishning pedagogik-metodik asoslari yoritilgan. Tadqiqotda an'anaviy grafik faoliyat orqali shakllanadigan badiiy tafakkur va raqamli grafik vositalar imkoniyatlarining o'zaro uyg'unligi tahlil qilinadi. Shuningdek, integratsion yondashuvni ta'lim jarayonida qo'llash orqali talabalarning ijodiy fikrlash, vizual tasavvur, texnik ko'nikmalar hamda kasbiy kompetensiyalarini rivojlantirish imkoniyatlari ko'rib chiqiladi. Maqolada bosqichma-bosqich o'qitish, loyiha asosida ta'lim va interfaol metodlarning samaradorligi asoslab berilgan.

Kalit so'zlar: Raqamli grafika, an'anaviy grafika, integratsiya, ijodkorlik, vizual tafakkur, dizayn, metodika, kreativlik, kompozitsiya, eskiz, multimedia.

KIRISH

Bugungi globallashuv jarayonida ta'lim tizimi jadal o'zgarib, raqamli texnologiyalar barcha sohalarga keng kirib bormoqda. Ayniqsa, ta'lim jarayonida zamonaviy axborot-kommunikatsiya vositalaridan foydalanish o'quvchilarning bilim olish samaradorligini oshirish bilan birga, ularning ijodiy va kasbiy rivojlanishiga ham kuchli ta'sir ko'rsatmoqda. Shu jihatdan qaraganda, raqamli grafik vositalarning ta'lim amaliyotiga joriy etilishi o'quv jarayonini yanada interfaol, vizual va samarali shaklga olib chiqmoqda. Shu bilan birga, an'anaviy grafik usullar ham o'zining didaktik va estetik ahamiyatini yo'qotgani yo'q. Qo'l bilan chizish, eskiz yaratish va tasviriy ifoda usullari talabalarda kuzatuvchanlik, fazoviy tasavvur va badiiy didni rivojlantirishda muhim asos bo'lib xizmat qiladi. Shuning uchun zamonaviy ta'limda an'anaviy va raqamli yondashuvlarni bir-biriga qarama-qarshi qo'yish emas, balki ularni o'zaro to'ldiruvchi tizim sifatida qarash dolzarb ahamiyat kasb etadi.

Mazkur yondashuvlar integratsiyasi ta'lim oluvchilarning nafaqat texnik ko'nikmalarini, balki ijodiy fikrlash qobiliyatini ham rivojlantirishga xizmat qiladi. Chunki bir yo'nalishda shakllangan bilim va malakalar ikkinchi yo'nalish imkoniyatlari bilan uyg'unlashganda, ijodiy jarayon yanada boy va samarali tus oladi. Bu esa o'z navbatida talabalarning kasbiy kompetensiyasini kengaytiradi va ularni zamonaviy mehnat bozoriga tayyorlashda muhim omil bo'lib xizmat qiladi.

Shu nuqtai nazardan, raqamli va an'anaviy grafik yondashuvlarning integratsiyasi ta'lim jarayonini takomillashtirish, o'quvchilarning ijodiy salohiyatini rivojlantirish hamda ularni innovatsion fikrlashga yo'naltirishda muhim ilmiy-amaliy ahamiyatga ega.

ASOSIY QISM

Raqamli grafika va an'anaviy grafika integratsiyasi zamonaviy ta'lim jarayonida nafaqat texnik ko'nikmalarni shakllantirish, balki talabalarning ijodiy tafakkurini rivojlantirishga qaratilgan murakkab pedagogik tizim sifatida qaraladi. An'anaviy grafika o'zining ko'p asrlik tarixiga ega bo'lib, unda qo'l bilan chizish, eskiz yaratish, kompozitsiya tuzish va ranglar uyg'unligini his qilish kabi fundamental malakalar shakllantiriladi. Bu jarayon talabaning ko'rish, idrok etish va tasavvur qilish qobiliyatini kuchaytiradi. Biroq bugungi raqamli davrda ushbu ko'nikmalarni faqat an'anaviy shaklda rivojlantirish yetarli emas, chunki zamonaviy kasbiy faoliyat raqamli vositalar bilan ishlashni ham talab etadi. Shu sababli, grafik ta'limda integratsion yondashuvni qo'llash zarurati yuzaga kelmoqda. Raqamli grafika esa kompyuter dasturlari, grafik planshetlar va turli dizayn platformalari yordamida tasvir yaratish jarayonini o'z ichiga oladi. Adobe Photoshop, Illustrator, CorelDRAW kabi dasturlar talabalarga murakkab vizual kompozitsiyalarni tez va sifatli yaratish imkonini beradi. Bu vositalar ijodiy jarayonni yengillashtiradi, ammo ular asosiy badiiy tafakkurni to'liq o'rnini bosa olmaydi. Shu sababli raqamli grafikani o'qitishda an'anaviy chizmachilik asoslarini chuqur bilish muhim hisoblanadi. Masalan, perspektiva, yorug'-soya qonuniyatlari, proporsiya va kompozitsiya tamoyillari an'anaviy grafika orqali o'zlashtiriladi va keyinchalik raqamli muhitda yanada mukammal shaklda qo'llaniladi.

Integratsion yondashuvning asosiy pedagogik mohiyati shundan iboratki, talaba bir vaqtning o'zida ham qo'l mehnatiga asoslangan ijodiy jarayonni, ham raqamli texnologiyalar imkoniyatlarini o'zlashtiradi. Bu esa bilim va ko'nikmalarni yagona tizimga birlashtirish orqali kasbiy kompetensiyani shakllantiradi. Masalan, talaba avval qog'ozda eskiz yaratadi, keyin uni skaner qilib raqamli muhitda qayta ishlaydi, rang, tekstura va yorug'lik effektlarini qo'shadi. Natijada ijodiy jarayonning har ikki bosqichi bir-birini to'ldiradi va talabaning ijodiy fikrlash doirasi kengayadi. Shuningdek, integratsiya jarayoni talabalarda kreativ fikrlash, muammoli vaziyatlarni hal qilish va innovatsion yondashuvlarni ishlab chiqish ko'nikmalarini rivojlantiradi. Raqamli grafik vositalar orqali talaba o'z g'oyalarini tez sinab ko'rishi, turli variantlarni solishtirishi va optimal yechimni tanlashi mumkin. Bu jarayon ijodiy eksperiment qilish imkoniyatini kengaytiradi va xatolardan qo'rqmasdan yangi yondashuvlarni sinab ko'rish madaniyatini shakllantiradi. An'anaviy grafika esa bu jarayonda asosiy badiiy mezon va estetik muvozanatni saqlab turuvchi tayanch rolini bajaradi.

Metodik jihatdan qaraganda, bunday integratsiyani tashkil etish uchun bosqichma-bosqich o'qitish tizimi samarali hisoblanadi. Dastlabki bosqichda talabalar an'anaviy chizmachilik asoslarini o'rganadilar: chiziq, shakl, hajm, perspektiva va kompozitsiya. Keyingi bosqichda esa raqamli grafik dasturlar bilan ishlash ko'nikmalari shakllantiriladi. Yakuniy bosqichda esa ikkala yo'nalish birlashtirilib, kompleks ijodiy loyihalar bajariladi. Bu yondashuv talabaning nafaqat texnik, balki ijodiy va analitik fikrlashini ham rivojlantiradi.

Kasbiy ijodkorlikni rivojlantirishda loyiha asosida o'qitish metodidan foydalanish ham muhim ahamiyatga ega. Talabalar real yoki shartli dizayn loyihalari ustida ishlash jarayonida muammolarni mustaqil hal qilish, jamoada ishlash va ijodiy qarorlar qabul qilish ko'nikmalarini rivojlantiradilar. Masalan, logotip yaratish, interyer dizayni yoki reklama bannerlarini ishlab chiqish kabi topshiriqlar integratsion yondashuvni amalda qo'llash uchun qulay imkoniyat yaratadi. Bunda an'anaviy eskizlar g'oya asosini tashkil etsa, raqamli vositalar uni yakuniy professional mahsulotga aylantiradi. Shuningdek, zamonaviy pedagogik texnologiyalar — interaktiv darslar, multimedia vositalari va virtual laboratoriyalar ham ushbu integratsiyani samarali qo'llashga xizmat qiladi. O'qituvchi talabaning ijodiy jarayonini kuzatib borish, tahlil qilish va yo'naltirish orqali uning individual qobiliyatlarini rivojlantirishga yordam beradi. Shu bilan birga, baholash tizimi ham faqat yakuniy natijaga emas, balki ijodiy jarayonning o'ziga, g'oya shakllanishi va texnik bajarilish bosqichlariga ham asoslanishi lozim.

Raqamli grafika va an'anaviy grafika integratsiyasini samarali tashkil etishda ta'lim muhitining texnik va metodik jihatdan tayyorligi muhim omil hisoblanadi. Bugungi kunda ko'plab ta'lim muassasalarida zamonaviy kompyuter sinflari, grafik planshetlar, 3D modellashtirish dasturlari va virtual dizayn laboratoriyalari joriy etilmoqda. Biroq faqat texnik bazaning mavjudligi yetarli emas, uni to'g'ri pedagogik strategiyalar bilan uyg'unlashtirish zarur. Aks holda raqamli vositalar faqat texnik ko'nikma darajasida qolib, ijodiy fikrlashni chuqurlashtirishga xizmat qilmay qolishi mumkin. Shu sababli o'qituvchi integratsion yondashuvni rejalashtirishda metodik izchillikka, darslarning ketma-ketligi va mazmuniy bog'liqligiga alohida e'tibor qaratishi lozim.

Integratsion ta'lim jarayonida interfaol metodlardan foydalanish talabalarning faolligini oshirishda muhim rol o'ynaydi. Masalan, "case-study" (vaziyatli tahlil), "brainstorming" (g'oyalar hujumi), "portfolio" va "peer review" (o'zaro baholash) kabi metodlar ijodiy jarayonni yanada jonlantiradi. Talabalar berilgan dizayn muammosiga turli yondashuvlar ishlab chiqib, ularni guruh ichida muhokama qiladilar. Bu esa nafaqat individual ijodkorlikni, balki jamoaviy ijodiy fikrlashni ham rivojlantiradi. Ayniqsa, dizayn sohasida jamoa bilan ishlash ko'nikmasi kelajakdagi professional faoliyat uchun juda muhim hisoblanadi. Shuningdek, raqamli va

an'anaviy grafikani uyg'unlashtirish jarayonida "eskizdan yakuniy mahsulotgacha" bo'lgan ketma-ketlikni to'g'ri tashkil etish katta ahamiyatga ega. Talaba avval qo'l bilan bir nechta variantdagi eskizlarni ishlab chiqadi, ularning kompozitsion yechimlarini solishtiradi va eng maqbul variantni tanlaydi. Keyingi bosqichda esa ushbu eskiz raqamli muhitga o'tkazilib, unda rang, tekstura va vizual effektlar bilan boyitiladi. Bu jarayon talabaning nafaqat texnik malakasini, balki estetik qaror qabul qilish qobiliyatini ham rivojlantiradi. Natijada ijodiy mahsulot bir bosqichli emas, balki ko'p qatlamli fikrlash natijasi sifatida shakllanadi.

Kasbiy ijodkorlikni rivojlantirishda individual yondashuv ham muhim ahamiyat kasb etadi. Har bir talabaning ijodiy uslubi, fikrlash tezligi va texnik imkoniyatlari turlicha bo'lganligi sababli, o'qituvchi differensial ta'lim metodlaridan foydalanishi zarur. Ba'zi talabalar an'anaviy chizmachilikda kuchli bo'lsa, boshqalari raqamli dasturlar bilan ishlashda tezroq rivojlanadi. Shu bois o'qituvchi har ikki yo'nalishda ham teng imkoniyat yaratib, ularni o'zaro muvozanatda rivojlantirishga yordam berishi kerak. Bu esa har bir talabaning individual ijodiy salohiyatini to'liq ochib berishga xizmat qiladi.

Raqamli va an'anaviy grafikani integratsiya qilish jarayonida vizual tafakkurni rivojlantirishga alohida e'tibor qaratiladi. Vizual tafakkur — bu tasvir orqali fikrlash, g'oyalarni obrazli shaklda ifodalash va murakkab axborotni vizual elementlar yordamida tushunish qobiliyatidir. Bu ko'nikma ayniqsa dizayn, arxitektura va muhandislik sohalarida juda muhim. An'anaviy grafika vizual tafakkurning asosini shakllantirsa, raqamli grafika uni kengaytiradi va murakkab vizual tizimlarni yaratish imkonini beradi. Shu tariqa talaba oddiy tasvirdan murakkab grafik konsepsiyalargacha bo'lgan fikrlash darajasiga ko'tariladi.

Yana bir muhim jihat — bu kreativ muhitni shakllantirishdir. Ta'lim jarayonida erkin fikrlash, xatolardan qo'rqmaslik va yangi g'oyalarni sinab ko'rishga imkon beruvchi muhit yaratilishi kerak. Agar talaba o'z fikrini erkin ifoda eta olsa, u ijodiy jarayonda faol ishtirok etadi va yangi yondashuvlarni taklif qila boshlaydi. Raqamli grafik vositalar bu jarayonni yanada qulaylashtiradi, chunki ular tezkor tahrirlash va o'zgartirish imkonini beradi. Natijada talaba ijodiy jarayonni statik emas, balki dinamik va o'zgaruvchan tizim sifatida qabul qiladi.

Integratsion yondashuvning yana bir muhim natijasi — bu kasbiy kompetensiyaning kengayishidir. Bugungi kunda dizayner, arxitektor yoki muhandis faqat bitta yo'nalish bilan cheklanib qolmaydi. Ular ko'p funksiyali ijodiy mutaxassis sifatida turli platformalarda ishlay olishi kerak. Raqamli va an'anaviy grafikani birgalikda o'rganish esa talabaga keng ko'lamli kasbiy imkoniyatlar ochib beradi. U nafaqat chizadi, balki tahlil qiladi, modellashtiradi va vizual yechimlarni professional darajada taqdim etadi. Shu bilan birga, integratsion ta'lim jarayonida refleksiya (o'z faoliyatini tahlil qilish) ham muhim o'rin tutadi. Talaba o'z ijodiy

ishini tahlil qilib, qaysi bosqichda qanday qaror qabul qilganini, nimalarni yaxshilash mumkinligini anglab boradi. Bu jarayon uning mustaqil fikrlashini kuchaytiradi va kelgusida yanada sifatli ijodiy mahsulot yaratishiga yordam beradi. Refleksiya orqali talaba o'z kuchli va zaif tomonlarini aniqlab, kasbiy rivojlanish yo'nalishini belgilab oladi.

XULOSA

Xulosa qilib aytganda, zamonaviy ta'lim tizimida raqamli va an'anaviy grafik yondashuvlarning uyg'unligi talabalarning ijodiy va kasbiy rivojlanishida muhim ahamiyat kasb etadi. Ushbu ikki yo'nalishning birgalikda qo'llanilishi ta'lim jarayonini yanada samarali va mazmunli qilib, o'quvchilarda nafaqat texnik ko'nikmalarni, balki ijodiy fikrlash va estetik qarashlarni ham shakllantiradi. Bunday integratsion yondashuv talabalarga g'oya yaratish, uni bosqichma-bosqich rivojlantirish va yakuniy ijodiy mahsulotga aylantirish jarayonini yaxlit tizim sifatida tushunish imkonini beradi. Natijada ular mustaqil fikrlash, muammolarni ijodiy hal qilish va turli variantlar ichidan eng maqbul yechimni tanlash ko'nikmalarini rivojlantiradi. Shuningdek, ushbu yondashuv ta'lim oluvchilarning kasbiy tayyorgarligini mustahkamlab, ularni zamonaviy mehnat bozori talablariga mos, raqobatbardosh mutaxassis sifatida shakllanishiga xizmat qiladi. Umuman olganda, raqamli va an'anaviy grafikani uyg'unlashtirish ta'lim sifatini oshirish va ijodiy salohiyatni rivojlantirishda muhim pedagogik yo'nalishlardan biri hisoblanadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Buxvalov V.A., Chistiakov V.I. Kompyuter grafikasining asoslari. – Moskva: Visshaya shkola, 2019. – 312 b.
2. Karimov I.A. Zamonaviy ta'lim tizimini rivojlantirish strategiyasi. – Toshkent: Ma'naviyat, 2021. – 220 b.
3. Sultonov R. Raqamli dizayn va multimedia texnologiyalari. – Toshkent: Fan va texnologiya, 2022. – 198 b.
4. Isoqulov A. Tasviriy san'at va dizayn metodikasi. – Toshkent: O'qituvchi, 2020. – 245 b.
5. Nazarov Sh., Abdullayev A. Grafika va chizmachilik asoslari. – Toshkent: O'zbekiston, 2018. – 280 b.
6. Foley J.D., van Dam A., Feiner S., Hughes J. Computer Graphics: Principles and Practice. – Addison-Wesley, 2014. – 1175 p.
7. Bertoline G.R., Wiebe E.N. Technical Graphics Communication. – McGraw-Hill Education, 2018. – 896 p.
8. Кравцов А.В. Цифровая графика и дизайн в современном образовании. – Санкт-Петербург: Питер, 2020. – 256 с.

